Medeastein.doc

Η κατά Πέτερ Στάιν «Μήδεια» που έκλεισε το φετινό φεστιβάλ Επιδαύρου (πρωτοπαρουσιάστηκε το περσινό καλοκαίρι στο αρχαίο θέατρο των Συρακουσών) επιβεβαίωσε τα οφέλη που θα είχε η ειδική σχέση μας με το αρχαίο δράμα αν σ' αυτήν την κατ' εξοχήν ελληνική διοργάνωση οι ξένες παραστάσεις δεν ήταν σπάνιες. Πώς; Οι Ιταλοί ηθοποιοί της παράστασης έδωσαν μάθημα για την δύναμη, την καθαρότητα, τον άψογο τονισμό στην εκφορά του λόγου. Φίλοι στο επάνω διάζωμα, εξίσου εντυπωσιασμένοι, κατ' επανάληψη σχολίασαν ότι δεν έχασαν ούτε μία λέξη.

Τέτοια αποτελέσματα, τουλάχιστον ως προς το φωνητικό μέρος της ερμηνείας, δεν πετυχαίνουν έμπειροι Έλληνες σκηνοθέτες και ηθοποιοί που κατ' επανάληψη έχουν αναμετρηθεί με το είδος. Από την άλλη η «Μήδεια» του Στάιν βεβαίωσε το αναμφισβήτητο, ότι η τριβή μας με την αρχαία τραγωδία τα τελευταία πενήντα χρόνια, με βασικό όχημα το Φεστιβάλ της Επιδαύρου, έχει οδηγήσει στη γνώση που επιτρέπει από καιρού εις καιρόν παραστάσεις ουσιαστικής ερμηνείας και μεγάλου σκηνικού ενδιαφέροντος. Μ' άλλα λόγια αν με ρωτούσαν ποια παράσταση των φετινών Επιδαυρίων ξεχώρισα δεν θα έλεγα τη «Μήδεια» του μεγάλου Γερμανού σκηνοθέτη αλλά τις «Βάκχες» του μάλλον άγνωστου εκτός ορίων της χώρας Σωτήρη Χατζάκη. Κι αν είναι σημαντικό το άνοιγμα του Φεστιβάλ Αθηνών σε ξένες παραστάσεις προκειμένου να ανανεωθεί η δυναμική του διαλόγου μας μ' αυτά τα κείμενα αλλά τόσο σημαντικό είναι να κοινωνήσουμε στους εκτός Ελλάδος το επίπεδο των αξιόλογων δικών μας ερμηνειών. Αυτός πρέπει να είναι ένας εκ των βασικών στόχων του Γιώργου Λούκου, του νέου διευθυντή των φεστιβάλ Αθηνών και Επιδαύρου: με τις πολύτιμες γνώσεις κι εμπειρίες του από τον ευρωπαϊκό πολιτιστικό χάρτη να δώσει διεξόδους στην ανάγκη μας για δημιουργικές συναντήσεις με επίκεντρο τη σύγχρονη ερμηνεία του αρχαίου τραγικού λόγου.

Ο προδομένος έρωτας και το άρμα του Ήλιου

Παρότι στο σημείωμά του ο Πέτερ Στάιν δηλώνει ότι η Μήδεια ανήκει στα στοιχεία της φύσης, συμπληρώνοντας ότι είναι δύναμη «προ-αρχαϊκή», στην παράστασή του η ηρωίδα αποδόθηκε από την εξαιρετική Μανταλένα Κρίπα σα μια προδομένη γυναίκα της οποίας η απόγνωση οδηγεί την εκδικητική της μανία στα άκρα. Από τον εισαγωγικό μονόλογο της Τροφού, άλλωστε, φάνηκε ότι ο σκηνοθέτης ήθελε από τον πρώτο κιόλας στίχο να παρασύρει το κοινό, και στη συνέχεια να κρατήσει την προσοχή του εστιασμένη, στα επί σκηνής εξελισσόμενα με τον πλέον ασφαλή τρόπο: παρουσιάζοντας την τραγωδία σαν δράμα, με το σκηνικό στο κέντρο της ορχήστρας, ρεαλιστικές παρενθέσεις (τα παιδιά παίζουν στους γύρω από την ορχήστρα χώρους, η Μήδεια ετοιμάζει δίπλα στη φωτιά τα μαγικά της φίλτρα ) και επιτρέποντας στους ηθοποιούς τους να προσεγγίσουν ψυχολογικά τον ρόλο τους.

Πράγματι, αποφεύγοντας αφαιρέσεις και φορμαλισμούς που ταιριάζουν στην τραγωδία αλλά που αποσπούν τους θεατές από τον λόγο-πράξη σε στοιχεία της σκηνικής ερμηνείας, φρόντισε το σύνολο των ηθοποιών του να «αφηγηθεί» καλά την ιστορία της Μήδειας, σαν μια ιστορία που στην ακρότητά της αφορά τον καθέναν από μας. Στο πρόσωπο της βάρβαρης από την Κολχίδα συμπυκνώθηκε όλη η δύναμη των απελπισμένων που παρά την φαινομενική αδυναμία τους, όταν αποφασίσουν να αντιδράσουν καταστρέφουν, αυτοκαταστρεφόμενοι, χωρίς ίχνος οίκτου.

Θα μπορούσε να πει κανείς ότι η, σύμφωνη σ’ ό,τι ορίζει ο ποιητής, φαντασμαγορική αποχώρηση που επεφύλαξε ο Στάιν στην τρομερή μητροκτόνο, ήταν η επαναφορά της ιστορίας στην εκτός καθημερινής κλίμακας διάσταση που ταιριάζει σε μια γυναίκα-στοιχείο της φύσης: ένας τεράστιος φωτεινός κύκλος, στο κάτω μέρος του οποίου είχε προσαρτηθεί η άμαξα-εκκύκλημα με την Μήδεια και τα σκοτωμένα παιδιά της. Εννοείται πως στην λάμψη του φινάλε θυσιάστηκε ο τελικός διάλογος Μήδειας-Ιάσονα.
Την αποτελεσματικότητα της παράστασης μείωσε, κατά τη γνώμη μου κάθετα, ο Χορός, επιβεβαιώνοντας για μία ακόμη φορά ότι αυτό είναι το στοιχείο της τραγωδίας που προκαλεί αμηχανία στους ξένους σκηνοθέτες. Οι Κορίνθιες γυναίκες εμφανίστηκαν σαν καλοβαλμένες κυρίες με υπέροχους κότσους, παρουσίες απολύτως ξένες προς την προδομένη γυναίκα και το περιβάλλον της. Άλλοτε όλες μαζί, άλλοτε μοιράζοντας τους στίχους των χορικών μεταξύ τους κι δυο-τρεις στιγμές τραγουδώντας, οι γυναίκες του Χορού που στην εν λόγω τραγωδία συμμερίζονται την ψυχική ταραχή της ηρωίδας σε μεγάλο βαθμό, δεν έπεισαν για την συν-παθητική σχέση τους προς τη Μήδεια. Η μουσική του Giovanni Sollima, άλλωστε, δεν ευνόησε το αρμονικό δέσιμο επεισοδίων και χορικών. Η μετάφραση στην ιταλική ήταν του Dario Del Corno. Το σκηνικό σχεδίασε ο Ferdinand Wogerbauer και τα κοστούμια η Moidele Bickel.